

Asia: VN/25055/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi huoltovarmuuden turvaamisesta ja Huoltovarmuuskeskuksesta sekä turvavarastolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. 1 § Lain soveltamisala ja tavoitteet

-

2. 2 § Huoltovarmuudesta vastaavat viranomaiset

-

3. 3 § Huoltovarmuuskeskuksen asema ja toimiala

-

4. 4 § Huoltovarmuuskeskuksen tehtävät

-

5. 5 § Pääjohtaja ja johtoryhmä

-

6. 6 § Työjärjestys

-

7. 7 § Huoltovarmuuskeskuksen ohjaus

-

8. 8 § Huoltovarmuuskeskuksen ohjausryhmä

-

9. 9 § Huoltovarmuuden yhteistyöryhmä

-

10. 10 § Huoltovarmuusneuvosto

-

11. 11 § Sektorit, poolit ja toimikunnat

-

12. 12 § Valtion varmuusvarastointi

-

13. 13 § Valtion varmuusvarastoja koskeva päätöksenteko

-

14. 14 § Varmuusvarastoituja lääkkeitä, lääkinnällisiä laitteita, henkilösuojaimia ja muita terveydenhuollossa käytettäviä tavaroita koskeva päätöksenteko

-

15. 15 § Tuotantovarausten ja suorituskykyvarausten hankinta

-

16. 16 § Huoltovarmuusrahasto ja huoltovarmuusmaksu

-

17. 17 § Huoltovarmuusrahaston hallinto

-

18. 18 § Kirjanpito, tilintarkastus ja tilinpäätös

-

19. 19 § Lainanottovaltuus

-

20. 20 § Tuen myöntämisen yleiset edellytykset

-

21. 21 § Muissa laeissa säädettyt tuet ja korvaukset

-

22. 22 § Omaisuuden siirtyminen

-

23. 23 § Huoltovarmuuskeskuksen tiedonsaantioikeus

-

24. 24 § Tietojenantovelvollisuus

-

25. 25 § Salassa pidettävän tiedon luovuttaminen

-

26. 26 § Virka-apu

-

27. 27 § Uhkasakko

-

28. 28 § Huoltovarmuusrikkomus

-

29. 10. luku Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

-

30. Muu asia, jonka haluatte tuoda työryhmän tietoon

SKAL:in näkemykset

Kuljetus- ja logistiikka-alalla on keskeinen rooli huoltovarmuuden toimivuuden turvaamisessa. Vuoden 2025 alussa SKAL on toiminut myös Huoltovarmuusorganisaation Logistiikkasektoriin kuuluvan Maakuljetuspoolin kotiorganisaationa. SKALin toimitusjohtaja Kujala toimii myös Logistiikkasektorin ohjausryhmän puheenjohtajana.

SKAL korostaa, että koronapandemia ja Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan ovat entisestään korostaneet Suomen riippuvuutta kansainvälisistä markkinoista ja verkostoista, sekä toimivan logistiikan merkitystä Suomen kilpailukyvyille. Kriisit ovat muuttaneet Suomen sisäisiä ja ulkomaankaupan kuljetusvirtoja, ja merikuljetusten osuus vienti- ja tuontikuljetuksista on noussut jo yli 96 prosenttiin. Logistiikan ja toimitusketjujen toimivuus ja tehokkuus on huoltovarmuuden perusedellytys sekä normaalioloissa että vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.

Elinkeinoelämällä rooli huoltovarmuuden turvaamisessa keskeinen

SKAL korostaa, että Suomen huoltovarmuusjärjestelmän keskeinen vahvuus on julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin tiivis ja pitkäjänteinen yhteistyö. Tämän yhteistyön toimivuudesta huolehtiminen tulee olla huoltovarmuussäätelyn lähtökohta jatkossakin. Sujuvan yhteistyön merkitys on entisestään korostunut toiminta- ja turvallisuusympäristön muututtua.

SKAL arvioi, että hallituksen esitys lähtökohtaisesti selkeyttää huoltovarmuustyön ohjausmallia. Huoltovarmuustoiminnan yhdenmukaistaminen, mukaan lukien eri sektorien, poolien ja toimikuntien suunnittelun ja toimeenpanon yhdenmukaistaminen, on kannatettavaa.

On hyvä, että huoltovarmuustyö perustuu jatkossakin sektori- ja poolitoiminnan maksuttomuuteen ja vapaaehtoisuuteen. Huoltovarmuuskriittisten yritysten antaessa aktiivisesti panoksensa huoltovarmuuden tilannekuvien tuottamiseen tärkeää on vastavuoroisuus siten, että tilannekuvien yhteenvedot ovat ao. yritysten saatavilla hallituksen esityksessä mainitussa tilannekuvatyökalussa tai muulla tavalla. Tämä on hyvä ottaa huomioon esimerkiksi HVK:n tietojärjestelmiä kehitettäessä.

Hallituksen esityksen mukaan HVK:n uusi rahoitusmalli ja osittainen budjettitalouden siirtyminen voivat vaikuttaa poolien ja toimikuntien kotiorganisaatioiden rahoitusrakenteeseen sekä HVK:n, poolien ja toimikuntien suunnittelu- ja raportointiaikatauluun.

Maakuljetuspoolin kotiorganisaationa toimiva SKAL pitää erittäin tärkeänä, että HVK tiedottaa ao. muutoksista ja niiden vaikutuksista poolien rahoitusrakenteeseen selkeästi ja hyvissä ajoin ennakkoon. Muutokset eivät saa vaarantaa poolin operatiivista toimintaa. Kotiorganisaation näkökulmasta tärkeää on myös ennakko-tieto poolien suunnittelu- ja raportointiaikataulusta ja selkeä ja yhdenmukainen ohjeistus suunnitelmien ja raporttien laatimiseen.

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan Huoltovarmuusneuvostossa puheenjohtaja ja vähintään puolet muista jäsenistä edustavat elinkeinoelämän yrityksiä. SKALin näkemyksen mukaan Huoltovarmuusneuvostossa elinkeinoelämän edustus voisi tulla myös toimialaliitoista. Elinkeinoelämän edustajien tulisi kattaa eri sektoreita ja edustajien tulisi olla vaihtuvia.

Huoltovarmuuden rahoitus ja rahoitusmallin uudistaminen

Nykytilanteessa huoltovarmuuden ja HVK:n rahoituksen perustana rahastomalli, jossa huoltovarmuusrahasto saa varansa korvamerkitystä energiaveropohjaan kohdistuvasta verosta. Lakiuudistuksen myötä huoltovarmuuden toimeenpanon rahoituksessa siirryttäisiin malliin, jossa HVK:n virastotoiminnan ja pooli- ja sektori-toiminnan kulut rahoitettaisiin vuosittain valtion talousarviosta. Huoltovarmuusrahastosta katettaisiin jatkossa mm. materiaalsen varautumisen, HVK:n ohjelmatoiminnan, investointien ja ennakkoimattomien kriisitoimien kuluja. Huoltovarmuusmaksu tuloutettaisiin nykyiseen tapaan huoltovarmuusrahastoon. Rahastoa voitaisiin tarvittaessa täydentää lisätalousarviolla.

SKAL pitää rahoitusmallin uudistamistarvetta ymmärrettävänä ja perusteltuna. Rahastomalli mahdollisti esimerkiksi korona-aikana nopean reagoinnin, kun ulkomaankaupan kuljetusten jatkuminen turvattiin väliaikaisena tukena varustamoille. Tämä ketteryys kriisitilanteissa on tärkeä säilyttää.

HVK:n ohjelmatoimintamallilla on Logistiikka2030-ohjelmassa toteutettu kymmeniä logistiikan huoltovarmuutta kehittäviä hankkeita. On tärkeää, että HVK:n ohjelma-toiminnalla saadaan

tehokkaasti eteenpäin logistiikan poolien ja sektorin näkökulmasta tärkeitä t & k -hankkeita ja siten lisää huoltovarmuustyön vaikuttavuutta.

Hallituksen esityksessä todetaan huoltovarmuusmaksun aleneminen ja tarve korottaa huoltovarmuusmaksua. Käytännössä muutos tehtäisiin nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annettuun lakiin (1472/1994).

SKAL pitää välttämättömänä, ettei huoltovarmuusmaksun korottamisella lisätä raskaan tavaraliikenteen kustannustaakkaa. Tuoreimman, vuonna 2023 valmistuneen Logistiikkaselvityksen mukaan logistiikkakustannusten osuus bkt:sta vuonna 2022 oli 12,5 prosenttia, kun vuonna 2019 vastaava luku oli 10,7 prosenttia. Kuorma- ja pakettiautoliikenteessä 1 sentin korotus dieselin hinnassa tarkoittaa vuositasolla noin 12 miljoonan euron lisäkustannusta per vuosi.

On tärkeää huomata, että raskaan kaluston keskeisenä käyttövoimana on vielä pitkään diesel. Tämä pitää ottaa huomioon päätöksenteossa. Laajamittainen uusiin käyttövoimiin siirtyminen raskaassa liikenteessä edellyttää tavaraliikenteen tarpeisiin sopivaa latausinfraa ja energian saatavuuden (sähkön lisäksi kaasu ja vety) varmistamista. Raskaalle kalustolle tulee olla riittävästi tankkaus- ja latausasemia eri puolilla Suomea ja tavaraliikenteen keskeisten reittien varrella. Suomen tulee olla valmis alentamaan polttoaineveroa ja/tai muuten täysimääräisesti kompensoidaan tiekuljetuksille ympäristösääntelystä (esimerkiksi polttoainejakelun päästö-kaupasta) aiheutuvaa kustannusnousua.

SKAL julkisti kesäkuussa 2025 veropoliittisen ohjelmansa. SKALin näkemyksen mukaan muun muassa liikenteen verotuksen uudistamisessa on huomioitava logistiikkakustannukset ja Suomen logistinen kilpailukyky. Poistuvaa verokertymää ei tule siirtää nestemäisiä polttoaineita pisimpään käyttävälle raskaalle liikenteelle.

Veroja tulee kerätä yhteiskunnassa sieltä, missä verotuksen haittavaikutukset ovat vähäisimmät. Linkki SKALin Liikenneveropoliittiseen ohjelmaan: https://skal.fi/wp-content/uploads/2025/06/skal_liikenneveropoliittinen_ohjelma_2025_web_lr.pdf

Kunnioittavasti,

Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry

Anssi Kujala

toimitusjohtaja

Outi Nietola

Logistiikkajohtaja

Nietola Outi
Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry